

Wie peilt de diepten van de Heer? Of wie is Zijn raadsman geweest? Wie heeft Hem eerder iets geschonken, zodat hij nu zijn eisen kan stellen?

Uit Hem en door Hem is alles wat het is en alles staat gespannen naar Hem toe: aan Hem de heerlijkheid door de eeuwen heen.

(Rom. 11,34-36)

's-Hertogenbosch, 26 Mei 1956.

Cor van den Brand	Nico Rijniers
Willy Cornelissen	Philip Rooymans
Antoon van Dijk	Piet Ruijgrok
Homme Dijkstra	Bernard v. d. Sande
Emmanuel v. Gastel	Bertus Schoonus
Pieter van Hoeswijk	Christ Smeulders
Kees van Hoorn	Harry Smits
Frank Janssens	Jan van der Steen
Janus van Mensvoort	Charles de Vries
Jan Peijnenburg	Jan van Vroonhoven
Joep Rath	

Levensbrood

Na twaalf jaar samen studeren, voetballen, bidden en wandelen is er dan die definitieve diaspora – uitgezonden naar dorpen en steden, niet twee aan twee maar een voor een. Maar ieder jaar was er in de Paasweek steevast het coursfeest: dag van her-ontmoeting aan een welvoorzien dis met een feestelijk glas wijn. Het bidden was er niet meer bij – dat deden we ieder voor zich al meer dan genoeg, voorbidden vooral want daarvoor waren we aangesteld. Toen het priesterschap niet zo eenduidig meer werd geleefd als geleerd, begon de eenheid scheuren te vertonen. Toen de een na de ander voor een levensliefde koos en niet welkom bleek te zijn 'met' de liefde van zijn keuze, bleven er stoelen onbezet.

Na veertig jaar werd het coursfeest een verzoeningsfeest. Er was een haast onwaarschijnlijke mildheid en vriendelijkheid op die dag. Ieder was kleurrijk en hoogzomers gekleed en de fleurigheid van de vrouwen in ons midden completeerde de feestelijkheid. Heelheid lacht! En heel de natuur straalde op die dag. De tocht langs het Klein Seminarie, dan naar het Groot Seminarie voerde ons terug naar het begin. De reuzeneiken in de tuin waren veertig jaar dikker geworden, de Tulpenboom stond er als een hoogbejaarde, maar midden op het grasveld was een jonge perenboom geplant. In de kapel van Grand-pré-Molière hing nog de stilte van het eerste uur. De een of ander liet zijn vriendin zien in welke zijkapel hij zijn eerste stille Mis had opgedragen...en samen kusten zij het altaar.

Langs landelijke wegen ging de tocht voort naar de Heilige Eik in Oirschot. Daar werden vier grote kaarsen ontstoken, ieder met de eigen naam van hen die uit ons midden al waren doorgereisd maar op die dag tussen ons doorliepen als droegen zij het feest. Daar zongen we voor het eerst weer 'Salve Regina'. Toch weer een stukje Lof...aan de vrouw.

Thuis stond de Liebfraumilch koel. Geen grote 'aperi' nu maar een verkwikkende 'aperitief' vooraf aan de grote feestmaaltijd, die zijn aanvang nam in het bovenzaaltje. De zang 'Sfinte Dumne' 'Heilige God' klonk ons tegemoet als een herinnering aan de Roemeense Mis die we in onze jeugd hadden gezongen. De vier grote gedenk-

kaarsen werden midden op tafel gezet. In een mandje bloeiden rose de wilde aardbeitjes uit de pastorietauin van een van hen... En er was een groot vers brood en een halve beker wijn. Er ontstonden voorbeden en aansluitend op het Emmaüsverhaal werd de derde beker geheven en braken we het brood voor elkaar. En het verhaal vervolgde: Nu gingen hun ogen open en zij herkenden hem.

We herkenden elkaar aan het breken van het brood, herkenden hem in onszelf zoals hij ons er op uit gestuurd had om de liefde in de wereld te wekken. Dan zongen we 'Brandde ons hart niet toen hij tot ons sprak'. Na veertig jaar voor het eerst weer samen bidden en vieren -ons gezamenlijk priesterschap beleven- gaf een heel eigen emotie die harten verbond. Want toen we opstonden om het Onze Vader luid en voluit te bidden, zochten onze handen als vanzelf elkaar.

Beneden wachtte het buffet. De accordeons werden voor de dag gehaald, het oude repertoire werd ingezet. Jeugdliederen die ons opnieuw deden beseffen, dat het opgaan naar het altaar van God onze jeugd had verblijd.

Het grote brood was boven achtergebleven, nog maar half op. Wat moet je met zo'n brood dat naar vriendschap had gesmaakt en vol was van herinnering?

Opnieuw werd het bovenzaaltje in gereedheid gebracht voor een vrienden- en vriendinnenmaal: priestervrienden en hun vrouwen, uitgetreden zoals het heette, maar alleen dieper ingetreden in een gedeeld ambt. We deelden met elkaar de pijn van uitschakeling, ontkenning en vervreemding. 'We spraken met elkaar over alles wat gebeurd was. Terwijl we zo aan het praten waren, kwam Jezus op ons toe en vroeg: wat is dat voor een gesprek wat jullie voeren? We zeiden: ben jij dan de enige die niet weet wat er in onze dagen gebeurd is in de kerk? En Jezus zei: wat dan? Dat mensen die profeten zijn -gezaghebbend in woord en daad in het oog van God en de ge-

loofsgemeenschap- door paus en bisschop zijn geëxcommuniceerd om hen vervolgens geestelijk te executeren...'

Nu zei Jezus tot ons: je laat je verblinden door schijnwaarheden, je laat je ontmoedigen omdat je de tekenen van de tijd niet verstaat. Moesten jullie dit allemaal niet doormaken om zo tot de vreugde van de vrijheid te komen? Toen legde hij ons alles uit.

Het werd helder in ons hoofd en ons hart werd licht. We begrepen het heel eigen priesterschap van Jezus. Hij was geen priester binnen de hiërarchische ordening van het Joodse priesterambt. Het archetype van het christelijk priesterschap is dat wat in Jezus inhoud en vorm heeft gekregen. Het had -naar zijn eigen typering- het gezicht van de profetie van Jesaja 61, 1: blijde boodschap voor armen, bevrijding voor gevangenen, aan blinden licht, verrijzenis voor verdrukten. Jezus zei: dit wordt in mij vervuld – dit is mijn priesterschap. Dit herderschap van Jezus, dit voorganger, voorvechter zijn terwille van een optimale humaniteit is het tegenbeeld van het cultisch en hiëratisch priesterbeeld, dat de tempelpriesters binnen de Joodse traditie vertegenwoordigden. Zo wilde Jezus het juist niet!

Pas helemaal op het laatst -als de grond onder zijn voeten wegvalt- schuilt hij met zijn laatste getrouwen samen in een bovenzaaltje en is er pas voor de eerste keer sprake van een levensrite, waarin de werkelijkheid zich verdicht en terugtrekt in zijn uiteindelijke kern.

De openbaring, dat het priesterschap van Jezus in wezen geen cultisch ambt was, was als de sleutel die de deur naar de vrijheid opende. Het werd ons duidelijk: wanneer je je als 'gelaïciseerde – tot de lekenstand teruggebrachte' priester toetst aan je ongehuwde medepriester in het ambt, val je zwaar te licht. Wanneer je je meet met het cultisch priesterschap, dat zich profileert in sacramenten, paramenten... ben je als gewone man die met zijn vrouw gearmd loopt te winkelen gewoon geen partij. En wat heeft nu je werk voor de moderne melaatsen van deze tijd voor allure... pastoraal? Een ander gaat met zijn vrouw op een middag in een tehuis voor dementerende bejaarden accordeon spelen 'Brandend zand' 'Daar bij die molen'. Maar wat heeft dat met kerk of God te maken, ook al zie je dat er even iets oplicht in de schemerwereld van mensen – bijna lieve doden die even tot leven worden gewekt en zachtjes mee gaan zingen. Jezus

tikt je op de schouder, wanneer de directrice zegt 'Bedankt, jullie zijn lieverds'. Hij zegt: maak geen foute toets, maar toets je aan mij.

Verder lezend bij Jesaja 61, 1 kunnen we tot de bevrijdende bevinding komen, dat in de levenslijn van Jezus 'De geest van Jahweh God op ons rust omdat Hij ons heeft gezalfd en gezonden'. Dat is een enorme bevestiging. Jezus zegt: je moest deze lijdensweg gaan om bij mij uit te komen – zo ben je een vrij mens geworden om profeet van de vrijheid te worden. Bevrijdings-theoloog?

We beseften dat de geschiedenis zich herhaalde: dat Jezus bij ons binnenkwam en bij ons bleef – terwijl de avond viel en het leven zijn voleinding tegemoet ging. Ook nu weer nam hij het brood, sprak de zegen uit, brak het en reikte het ons toe. Ook nu weer trad hij binnen in de herkenning-rite van het leven – omdat op hoge momenten het leven 'vieren' de werkelijkheid boven zichzelf verheffen kan.

We namen dus het reeds aangesproken brood, dat midden op tafel lag, deelden het verder met elkaar, zwijgend. Nog was er genoeg voor een volgende keer. En wijn was er genoeg voor de hele avond.

Met de hele familie gingen we de trap op naar het bovenzaaltje – wat onwennig, echte kerken zijn laag bij de grond. En huiskapellen, huiskapellen horen bij het heidendom... Liefde was er genoeg. Met een scheutje pijn. Maar we voelden onze ouders aanwezig. Midden op tafel stonden twee uitgesleten klompen. Groot en rijzig zagen we er moeder staan, altijd biddend ook als zij werkte. De lezing was van vader. 'Dankbaarheid bezielt ons vooral jegens de goede God, want niet door jezelf of vader en moeder of wie dan ook ben je tot priester uitverkoren, maar door God zelf in zijn oneindige goedheid en wijsheid'.

Maar dat andere ambt, die andere weg – die dwaalweg volgens velen, dat verloren ambt... Hoe vaak hadden zij als broers en zussen lastige vragenstellers moeten ontwijken en hadden zij de juiste woorden niet kunnen vinden. En nu weer: het prachtige kazuifel uit de Certosa di Firenze, het feestkleed vol goudbrokaat hing aan de

wand. Er was nog maar een halve brood en een kleine halve beker wijn. Wat er meer dan genoeg was: gelouterde eensgezindheid – en emotie toen ieder zich verstaan voelde in de geleden pijn, er spijt betuigd werd voor die onvermijdelijke pijn...

O Felix Culpa – gelukkige schuld. Door mét anderen schuldig te heten, ontrouw te lijken, onheilig te worden bevonden – ga je behoren tot al die velen die ook 'zondige' mensen worden genoemd. Je hoort niet bij een 'kleine verdrukte minderheid' maar bij de 'overgrote meerderheid' van gelovige mensen, die door de kerk zijn afgestoten. De gehuwde priesters: grensgangers in het grote grensgebied van de kerk waar het nieuwe zich vrij ontwikkelt – als ogenschijnlijk gebrokenen de priesters van de gebrokenen. Hoevelen zijn, juist doordat zij zich aan de ethische en dogmatische knechting van de kerk onttrokken, de nieuwe ruimtelijkheid van de religieuze ervaring binnengegaan.

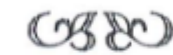
Er groeit dan nieuwe saamhorigheid met mensen, die nieuwe heelijkheid willen vinden nu zij gescheiden zijn, mensen die 'ondanks geslachtelijke gelijkheid' houden van elkaar, mensen die maatschappelijk schipbreuk hebben geleden. Door je waarachtig deel te voelen van het grootste deel, ontstaat de bevrijdende ommekeer: verlies wordt gewin, verdriet vreugde, uittrede intrede. Dan wordt de straat je kerk en kom je in de liefdesstroom van de Geest terecht.

Jezus stond erg alleen. Als gehuwde priester lijk je op hem, die geen kerk ter beschikking had, die niet in het gesloten ambts-circuit meefunctioneerde, die geen kerkelijke zending had. Hij deelde de gebrokenheid en ging er helend mee om, hij voelde de liefde van zijn Vader en van mensen - die hij zijn broers en zussen noemde - in zijn lichaam en zijn ziel. Het levensgebeuren was zijn kerk.

We vertelden, dat we voor elkaar gekozen hadden, gewoon omdat we van elkaar hielden; dat we ons nooit aan een kerkelijke 'dispensatie' onderworpen hadden omdat we een gezamenlijk priesterschap wilden gaan beleven. Toen viel er veel op zijn plaats.

We vertelden wat er aan dezelfde tafel rond het eerste stuk brood gebeurd was, wat er rond het tweede stuk gebeurd was en hoe Jezus in ons midden was geweest.

Weer was hij in ons midden – links en rechts van hem stonden vader en moeder. Uit dankbaarheid, omdat zij aan ons hun lichaam en ziel hadden gegeven, baden we de grote dankzegging. En bij het vrede-wensen kusten wij beiden elkaar als geliefden op de mond. We voelden hoe onze ouders hun handen zegenend over ons uitstrekten. Dan luisterden we -als naar een echo uit een ver verleden- naar het Benedictus uit de Missa Pontificalis Secunda van Don Lorenzo Perosi, zoals zij dit hadden beleefd... als een hemels intrada. En zo werd het groot feest.

Het feest van de vermenigvuldiging van vissen en broden was een grote gezinsdag. Vijfduizend man bijeen – en al werden hun vrouwen en kinderen niet meegerekend, zij waren er toch. Het werk lag stil, alle dorpen waren leeggelopen, de kinderen hadden vrij van school en de mensen vergaten te eten. Tegen het vallen van de avond bleek er een nijpend voedseltekort. Jezus begon hen brood uit te delen – het werd één grote picknick, toen de korven brood maar bléven komen en niemand wist waarvandaan. Ook het beleg was overvloedig – de vissen kwamen gebakken uit het meer...

Voordat zij allen gegeten hadden en zich op weg begeven hadden naar huis, moet het pikdonker geweest zijn. Maar zij waren allemaal naar ziel en lichaam verzadigd.

De woorden van Jezus waren zo liefdevol en vreugdevol, dat de tienduizenden zich totaal geliefd en verheugd voelden. En deze innerlijke vervulling deelden zij met elkaar: zij zagen elkaar met andere ogen want zij zagen in elkaar de liefde. Zo vermenigvuldigde zich de liefde van Jezus – onder de gedaanden van brood en vis. Zo ontstond er communio, de verzadigde eenheid met God en met elkaar.

Veel bleef er niet over van die berg brood, maar twaalf korven. Voor elke apostel één? En een beetje vis volgens Markus. Zelfs dat! Toen de apostelen het meer op waren gevaren en de mensenmenigte weer op weg was naar huis, trok Jezus zich terug in het bergte om met God alleen te zijn. Het zal hem hebben geduizeld om

wat er gebeurd was: al die mensen, al die broden, al die vissen... om God die alle leven dagelijks in oneindige hoeveelheid vermenigvuldigt – maar nu in één keer zoveel! Zijn handen beefden. Had hij het gedroomd? Intussen kwamen de kwartels uit de velden aanvliegen om zich te verzadigen aan het manna in het gras. En de vissen omstuwden de boot, toen de overgebleven korsten werden verwerkt en de manden werden gespoeld. Zo gebeurde wonder op wonder, omdat Jezus het brood had genomen, het dankgebed had uitgesproken en uit liet delen... het levende brood, zichzelf. Had Pythagoras niet gezegd: wie liefde deelt, vermenigvuldigt?

Er was nóg een stuk brood overgebleven, te goed voor in de broodtrommel want hoe had het gelééfd toen we de nabijheid van Jezus gewaarwerden! Brood gegeven en gevierd in gemeenschap, gemeenschap geworden. Maar waar houdt gemeenschap op?

Zoals iedere morgen werden we in de tuin verwelkomd door de vissen, die boven water kwamen kijken, vragend om hun dagelijks brood. Voor hen zijn mensen alleen maar goedheid. Ook de duiven en de kanaries groetten ons toen wij hen groetten. En wat zijn de zanglijsters mooi en goed, in hun lied en in hun paring – want zoals zij om elkaar heen dansen voor én na de paring is goddelijk.

We namen de korst brood waarover het dankgebed was uitgesproken, deelden uit aan onze vrienden en vriendinnen de vogels en de vissen. Zij waren het toch die deel uitmaakten van onze gemeenschap en met God gemeenschap leefden dag en nacht. Zij genoten het voorrecht van het brood te mogen eten dat van gemeenschap op gemeenschap volkoren was geworden.

In de luwte van het late middaguur hoorden we onze vink juichen. Wat hij zong hadden we van moederszijde vernomen 'Wie is de moeder van Jezus geweest?' Salve...

Waren we van het ene stuk brood naar het andere getuige geweest van een wonderbare broodvermenigvuldiging waaraan we deel hadden?

Het gebeurde dat de graankorrel in de aarde viel en honderdvoudig vruchten voortbracht.

Hij stierf niet maar leefde voort in honderdvoudige nieuwe levens.

En zo werd brood Levensbrood.